

רבינו גרשום

קיב:

כי מינסבא לשבטא דאצוה מתעקרא נחלת האם משבטא דאימא לשבטא דאצא כיון דלא אמר שכבר הוסבה ומשני דמנסבין לה וכו' ועל פ"ה יש לתמוה שאין זה שיטת גמרא דרצ פפא אקשי לאציי אצרייתא ואציי לא מהדר מידי ועושה צעיא שלו בלשון קושיא ועוד דמסיק אציי שכבר הוסבה לא אמרינן ולפירושו הוה ליה למימר ודלמא דהא מספקא ליה ואין נספריים ודלמא ועוד דבכל הספריים גרסינן אמר ליה אציי דמשמע דאקושיא דאקשי ליה רצ פפא מהדר לשנויי: ד^ה ^גר"ת תניא בסיבת הבעל לא תסוב נחלה לצני ישראל ממטה למטה ו^א (אחר) הרי בסיבת הבעל הכחוז מדבר אתה אומר בסיבת הבעל או אינו אלא בסיבת הבן כשהוא אומר לא תסוב נחלה ממטה למטה אחר הרי בסיבת הבעל הכחוז מדבר דכמו שזו בסיבת הבעל^א גם זו בסיבת הבעל^ב דלפירוש הקונטרס לא אחי שפיר אמאי קרי

הך בסיבת הבן והך בסיבת הבעל והא תרווייהו איירי צין בסיבת הבן וצין בסיבת הבעל וחו דוחק לומר דמשום דהאי תנא פתח בקרא דסיבת הבן והאי תנא פתח בקרא דסיבת הבעל קאמר הכי ולגירסת רבינו תם אחי שפיר הא דתניא בסיבת הבעל דתרי קראי מוקי להו בסיבת הבעל ותניא בסיבת הבן דקרא קמא מוקי בסיבת הבן^א ועוד דלפ"ה הוה מצי למימר נמי דכ"ע מיהת קרא קמא בסיבת הבן מאי משמע:

תרווייהו

גברא דדמי לה שאציו מראובן ואמו משמעון: ^א ומשנינן דלמא שאני הסם שכבר הוסבה. כלומר לעולם אימא לך דקרא לא קפיד אס מוסבת נחלת אס למטה אחר שהרי צעל כרחק כבר הוסבה משעה שנפלה ירושת האס שמשבט שמעון לזו הבת שאציה משבט ראובן והיא מתייחסת למטה אציה נמאס שמענמה הוסבה הנחלה של שמעון לשבט ראובן בלא נישואי הבת הלכך כי מנסבין לה לא אחד ממשפחת מטה אציה שפיר דמי ולא קפיד קרא אלא אנהלה שהיא יורשת מאציה שלא תוסב למטה אחר דהיא שירשת מאציה דקיימנא קיימא דאכתי בחזקת שבט ראובן אימא לנחלה שהבת על שם שבט ראובן מתייחסת. ואציי פריך ודלמא שכבר הוסבה לא אמרינן כלומר בשביל שהוסבה קאת אין לנו לומר לא חיישי תו אי מתעקרא לגמרי ומנסבין לה לגבזא דהוה משבט ראובן מאציו ומאמו ומתעקרא נחלת אס שירשה זה זו שהיא מנחלת מטה שמעון אין לנו לומר כן שהרי לא תסוב כתיב [נמדבר לו] דמשמע לא תסוב על ידי נישואין כלל שאע"פ שהוסבה קאת לא נוסף להספיה יותר ולעקרה לגמרי אלא נעשה לה תקנה שלא תעקר לגמרי כדלקמן [ועיל ע"א] לפי שהיה יודע אציי שאפשר לעשות תקנה שלא תעקר נחלת האס כדלקמן הלכך פריך הכי ודלמא שכבר הוסבה לא אמרינן שאפשר בתקנה או דלמא קרא לא חייש לההיא הסבה דלא קפיד אלא שתנשא לאחד ממטה אציה אבל לאמה לא חייש: א"ל רב יימר לרב אשי. אמאי מספקא ליה לאציי אי אמרינן שכבר הוסבה או לא אמרינן הא ודאי מקרא שמעינן דאמרי' שכבר הוסבה דהא לא קפיד קרא אי מיעקרא נחלה דאימא כדכתיב [נמדבר לו] לאחד ממשפחת מטה אציה וגו' ולאמה לא חייש דאי אמרת בשלמא אמרינן שכבר הוסבה שפיר דהא לא קפיד קרא אי מיעקרא נחלה דאימא כדכתיב לאחד ממשפחת מטה אציה והאי מיעקרא לגמרי נחלת אימא אלא אי אמרת לא אמרינן דכבר הוסבה כדקאמר אציי והלא כשניסת לאחד ממשפחת אציה כדכתב בקרא הא ודאי מיעקרא נחלה משבטא דאימא לשבטא דאצא אלא לאו שמע מינה דאמרינן שכבר הוסבה והלכך כי אמר רחמנא לא תסוב אירושת אב קאי אבל ירושה דאימא כבר הוסבה ולא חיישין אס תעקר לגמרי: **דמנסבין לה כו'.** אליבא דאציי קא משני דהכי קמיציעיא ליה מי אמרינן שכבר הוסבה כדמוכח קרא כדכתיב ממשפחת מטה אציה תהיה לאשה דהשתא מיעקרא נחלה דאימא וכי כתיב לא תסוב אנהלת אב קא מזהר רחמנא ולא אנהלת אס או דלמא לא תסוב דוקא דאפילו בנחלת אס מזהר לן רחמנא ולא אמרינן שכבר הוסבה והאי דכתיב מטה אציה לאו דוקא אלא דמנסבין לה לגבזא שהוא דומה לה מכל וכל שאציו משבט ראובן כמותה ואמו משבט שמעון דוגמת האשה הזאת דהשתא ליכא עקירת נחלה כלל דזודאי נחלתה מאציה לא מיעקרא כלל דמשבט ראובן היתה והשתא נמי של שבט ראובן היא דצין צנה וצין צעלה מתייחסין על שבט ראובן ואע"ג דמיעקרא היתה משבט ראובן לגמרי והשתא נהפכה לאיש שמקאת משמעון שהרי אמו משמעון אין זו הוסבה שהרי לא אסר הכתוב ליקח לאיש משבט ראובן אשה משבט שמעון כדי שלא יירש הבן שהוא משבט אחר מזד אמו ואע"פ שנהפכה נחלת איש שכולו מראובן לבנו שמשבט שמעון מזד אמו ונחלת אמה של בת זו שמשבט שמעון לא מיעקרא כלל דאי ירית לה צעל שהוא משמעון מזד אמו ואציו מראובן או צנו נמאסא גם עמה הנחלה בחזקת איש שמקאת מאב ומקאת מאס כמו שהיתה בחזקתה שהיא מראובן ומשמעון^א: אי הכי. דאשה היורשת ב' מטרות צעינן נמי שתנשא לאיש שנוול מהנהו ב' מטרות ממשפחת מטה אציה ואמה מיצעי ליה אלא מדכתב מטה אציה לחוד שמעינן דלא קפיד קרא אעקירת נחלת אס לפי שכבר הוסבה ואכתי מאי איציעיא ליה לאציי: ומשני אי כתב. רחמנא הכי מטה אציה ואמה הוה אמינא אפילו איפכא אציו משמעון ואמו מראובן ואע"פ שאציה מראובן ואמה משמעון דסד"ל לא קפיד קרא אלא שיהא הוא נמי מאותן שני מטרות שלה צין צאותו ענין צין למפרע דהשתא נמי לא מיעקרא לא נחלת אב ולא נחלת אס לגמרי דהא צהאי צעל איכא חד דז מראובן וחד דז משמעון ונמאסו שני הנחלות של שבט שמעון וראובן בחזקתן קיימי קמ"ל דוקא ממשפחת מטה אציה יהא עיקר היחס של צעלה שיהא נמי אציו משבט ראובן שאילו היה אציו משמעון אע"פ שאמו מראובן הרי הוסבה נחלת ראובן למטה שמעון שעיקר יחס הבן אחר אציו והבת אחר אציה ומדכתב לא תסוב ממילא שמעינן דמנסבין לה גברא דאימיה נמי משבטא דאימא של זו כדי שלא תשקרא נחלת האס יותר וריינו דמספקא ליה מעיקרא סוף סוף הא קא מתעקרא כו' אס לא תרצה לומר דמנסבין לה גברא דאימיה משבטא דאימה ואצוהי משבטא דאצוה משום דקשיא לך מטה אציה ואמה מיצעי ליה וללא תסוב לא חיישת דלא איירי קרא בהסבת נחלת אס משום דכבר הוסבה אדרבה לא תסוב דוקא הוא ולא אמרינן שכבר הוסבה אבל מטה אציה לאו דוקא דהאי דלא כתב מטה אציה ואמה משום דהוה אמינא אפילו איפכא ולעולם מנסבין לה לגבזא דהוה נמי משבטא דאימה ולא מיעקרא נחלה דאימא וכיון דאיכא למימר הכי לא אמרינן שכבר הוסבה: תניא בסיבת הבן תניא בסיבת הבעל. כלומר אע"ג דאוקמינן להני תרי קראי לא תסוב נחלה לצני ישראל נחלה לצני ישראל ממטה אל מטה ולא תסוב נחלה ממטה אחר תרווייהו בסיבת הבן ולשני לאוי כדקתני ואומר אפילו הכי אשכחן ברייתות דמוקי לקמא בסיבת הבן ולתניינא בסיבת הבעל וקדייק לה לקמן מדכתב ציה למטה אחר וצן לאו אחר הוא אלא צעל מייירי ומדכתרא בסיבת הבעל קמא בסיבת הבן ושני הברייתות תנו בסיבת הבן ותנו נמי בסיבת הבעל דצשני הברייתות מפרש להני תרי קראי ומוקמי חד בסיבת הבן וחד בסיבת הבעל: ה"ג תניא בסיבת הבן וסניא בסיבת הבעל לא תסוב נחלה לצני ישראל ממטה אל מטה בסיבת הבן אומר אמה אציו או אינו אלא בסיבת הבעל כשהוא אומר לא תסוב נחלה ממטה למטה אחר הרי בסיבת הבעל אומר הא מה אני מקיים לא תסוב נחלה לצני ישראל ממטה אל מטה בסיבת הבן הכחוז מדבר

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

אי הכי האי לאחד כו'. וה"פ אציי האי קרא דוכל בת יורשת נחלה [נמדבר לו] מספקא ליה אי דוקא קאמר לאחד ממשפחת מטה אציה תהיה לאשה אבל לשבט דאמה דידה לא חיישין או דלמא צעינן נמי שיהא ממשפחת אמה והאי דקאמר משפחת אציה לאו דוקא דהוה הדין דצעינן שיהא ממשפחת אמה כדלקמן

במסקנא והכי קמציעיא ליה האי קרא דוכל בת יורשת נחלה ממטרות הא אוקימנא [ק"א]. ביורשת שני מטרות שהיה אציה משבט ראובן ואמה משבט שמעון וממו וירשתן זו הבת ואמרה תורה לאחד ממשפחת מטה אציה תהיה לאשה והוא צבט ראובן עכשיו משתנשא לאחד משבט ראובן ותלד בן ויירשנה צנה או תמות וירשנה צעלה הלא הבן ההוא או הבעל ההוא לשבט ראובן מתייחסים למשפחת אציו והנה נמאסא הנחלה שירשה מאמה שהיתה משבט שמעון הוסבה משבט שמעון לשבט ראובן והכחוז

הזהיר לנו ולא תסוב נחלה כלומר הזהירו בכל נשואי נשים שבשעת נישואין לא יוכלו לצא לידי הסבת נחלה לא שגא הסבת נחלת אב של אשה לא שגא הסבת נחלת אמה בתרווייהו איכא למימר דקפיד קרא שלא תסוב למטה אחר ולקמיה פריך הא צעל כרחק קרא קאמר למשפחת מטה אציה וגו' אבל למשפחת אמה לא חייש וכיון דלא ^א שייך שמעינן מינה דהאי לא תסוב לא קפיד אלא אנהלה שירשת מאב ולאציי משנינן לה לקמן [ועיל ע"א] דאיכא למימר דמנסבין לה כלומר לעולם אימא לך דקרא לא קפיד אס

מוסבת נחלת אס למטה אחר שהרי צעל כרחק כבר הוסבה משעה שנפלה ירושת האס שמשבט שמעון לזו הבת שאציה משבט ראובן והיא מתייחסת למטה אציה נמאס שמענמה הוסבה הנחלה של שמעון לשבט ראובן בלא נישואי הבת הלכך כי מנסבין לה לא אחד ממשפחת מטה אציה שפיר דמי ולא קפיד קרא אלא אנהלה שהיא יורשת מאציה שלא תוסב למטה אחר דהיא שירשת מאציה דקיימנא קיימא דאכתי בחזקת שבט ראובן אימא לנחלה שהבת על שם שבט ראובן מתייחסת. ואציי פריך ודלמא שכבר הוסבה לא אמרינן כלומר בשביל שהוסבה קאת אין לנו לומר לא חיישי תו אי מתעקרא לגמרי ומנסבין לה לגבזא דהוה משבט ראובן מאציו ומאמו ומתעקרא נחלת אס שירשה זה זו שהיא מנחלת מטה שמעון אין לנו לומר כן שהרי לא תסוב כתיב [נמדבר לו] דמשמע לא תסוב על ידי נישואין כלל שאע"פ שהוסבה קאת לא נוסף להספיה יותר ולעקרה לגמרי אלא נעשה לה תקנה שלא תעקר לגמרי כדלקמן [ועיל ע"א] לפי שהיה יודע אציי שאפשר לעשות תקנה שלא תעקר נחלת האס כדלקמן הלכך פריך הכי ודלמא שכבר הוסבה לא אמרינן שאפשר בתקנה או דלמא קרא לא חייש לההיא הסבה דלא קפיד אלא שתנשא לאחד ממטה אציה אבל לאמה לא חייש: א"ל רב יימר לרב אשי. אמאי מספקא ליה לאציי אי אמרינן שכבר הוסבה או לא אמרינן הא ודאי מקרא שמעינן דאמרי' שכבר הוסבה דהא לא קפיד קרא אי מיעקרא נחלה דאימא כדכתיב [נמדבר לו] לאחד ממשפחת מטה אציה וגו' ולאמה לא חייש דאי אמרת בשלמא אמרינן שכבר הוסבה שפיר דהא לא קפיד קרא אי מיעקרא נחלה דאימא כדכתיב לאחד ממשפחת מטה אציה והאי מיעקרא לגמרי נחלת אימא אלא אי אמרת לא אמרינן דכבר הוסבה כדקאמר אציי והלא כשניסת לאחד ממשפחת אציה כדכתב בקרא הא ודאי מיעקרא נחלה משבטא דאימא לשבטא דאצא אלא לאו שמע מינה דאמרינן שכבר הוסבה והלכך כי אמר רחמנא לא תסוב אירושת אב קאי אבל ירושה דאימא כבר הוסבה ולא חיישין אס תעקר לגמרי: **דמנסבין לה כו'.** אליבא דאציי קא משני דהכי קמיציעיא ליה מי אמרינן שכבר הוסבה כדמוכח קרא כדכתיב ממשפחת מטה אציה תהיה לאשה דהשתא מיעקרא נחלה דאימא וכי כתיב לא תסוב אנהלת אב קא מזהר רחמנא ולא אנהלת אס או דלמא לא תסוב דוקא דאפילו בנחלת אס מזהר לן רחמנא ולא אמרינן שכבר הוסבה והאי דכתיב מטה אציה לאו דוקא אלא דמנסבין לה לגבזא שהוא דומה לה מכל וכל שאציו משבט ראובן כמותה ואמו משבט שמעון דוגמת האשה הזאת דהשתא ליכא עקירת נחלה כלל דזודאי נחלתה מאציה לא מיעקרא כלל דמשבט ראובן היתה והשתא נמי של שבט ראובן היא דצין צנה וצין צעלה מתייחסין על שבט ראובן ואע"ג דמיעקרא היתה משבט ראובן לגמרי והשתא נהפכה לאיש שמקאת משמעון שהרי אמו משמעון אין זו הוסבה שהרי לא אסר הכתוב ליקח לאיש משבט ראובן אשה משבט שמעון כדי שלא יירש הבן שהוא משבט אחר מזד אמו ואע"פ שנהפכה נחלת איש שכולו מראובן לבנו שמשבט שמעון מזד אמו ונחלת אמה של בת זו שמשבט שמעון לא מיעקרא כלל דאי ירית לה צעל שהוא משמעון מזד אמו ואציו מראובן או צנו נמאסא גם עמה הנחלה בחזקת איש שמקאת מאב ומקאת מאס כמו שהיתה בחזקתה שהיא מראובן ומשמעון^א: אי הכי. דאשה היורשת ב' מטרות צעינן נמי שתנשא לאיש שנוול מהנהו ב' מטרות ממשפחת מטה אציה ואמה מיצעי ליה אלא מדכתב מטה אציה לחוד שמעינן דלא קפיד קרא אעקירת נחלת אס לפי שכבר הוסבה ואכתי מאי איציעיא ליה לאציי: ומשני אי כתב. רחמנא הכי מטה אציה ואמה הוה אמינא אפילו איפכא אציו משמעון ואמו מראובן ואע"פ שאציה מראובן ואמה משמעון דסד"ל לא קפיד קרא אלא שיהא הוא נמי מאותן שני מטרות שלה צין צאותו ענין צין למפרע דהשתא נמי לא מיעקרא לא נחלת אב ולא נחלת אס לגמרי דהא צהאי צעל איכא חד דז מראובן וחד דז משמעון ונמאסו שני הנחלות של שבט שמעון וראובן בחזקתן קיימי קמ"ל דוקא ממשפחת מטה אציה יהא עיקר היחס של צעלה שיהא נמי אציו משבט ראובן שאילו היה אציו משמעון אע"פ שאמו מראובן הרי הוסבה נחלת ראובן למטה שמעון שעיקר יחס הבן אחר אציו והבת אחר אציה ומדכתב לא תסוב ממילא שמעינן דמנסבין לה גברא דאימיה נמי משבטא דאימא של זו כדי שלא תשקרא נחלת האס יותר וריינו דמספקא ליה מעיקרא סוף סוף הא קא מתעקרא כו' אס לא תרצה לומר דמנסבין לה גברא דאימיה משבטא דאימה ואצוהי משבטא דאצוה משום דקשיא לך מטה אציה ואמה מיצעי ליה וללא תסוב לא חיישת דלא איירי קרא בהסבת נחלת אס משום דכבר הוסבה אדרבה לא תסוב דוקא הוא ולא אמרינן שכבר הוסבה אבל מטה אציה לאו דוקא דהאי דלא כתב מטה אציה ואמה משום דהוה אמינא אפילו איפכא ולעולם מנסבין לה לגבזא דהוה נמי משבטא דאימה ולא מיעקרא נחלה דאימא וכיון דאיכא למימר הכי לא אמרינן שכבר הוסבה: תניא בסיבת הבן תניא בסיבת הבעל. כלומר אע"ג דאוקמינן להני תרי קראי לא תסוב נחלה לצני ישראל נחלה לצני ישראל ממטה אל מטה ולא תסוב נחלה ממטה אחר תרווייהו בסיבת הבן ולשני לאוי כדקתני ואומר אפילו הכי אשכחן ברייתות דמוקי לקמא בסיבת הבן ולתניינא בסיבת הבעל וקדייק לה לקמן מדכתב ציה למטה אחר וצן לאו אחר הוא אלא צעל מייירי ומדכתרא בסיבת הבעל קמא בסיבת הבן ושני הברייתות תנו בסיבת הבן ותנו נמי בסיבת הבעל דצשני הברייתות מפרש להני תרי קראי ומוקמי חד בסיבת הבן וחד בסיבת הבעל: ה"ג תניא בסיבת הבן וסניא בסיבת הבעל לא תסוב נחלה לצני ישראל ממטה אל מטה בסיבת הבן אומר אמה אציו או אינו אלא בסיבת הבעל כשהוא אומר לא תסוב נחלה ממטה למטה אחר הרי בסיבת הבעל אומר הא מה אני מקיים לא תסוב נחלה לצני ישראל ממטה אל מטה בסיבת הבן הכחוז מדבר

תניא

מסורת הש"ס

- ↑ [מנאן חזר לע"א], [ע"כ מע"א].
- ↑ [ע"כ מע"א].

ⓘ

תורה אור השלם

1 וְלֹא תִסֵּב נִחְלָהּ לְבָנִי יִשְׂרָאֵל מִמִּטָּה אֶל מִטָּה בִּי אִישׁ בְּנִחְלֹת מִטָּה אֲבֹתָיו יִדְבְּקוּ בָנֵי יִשְׂרָאֵל;

במדבר לו ז

2 וְלֹא תִסֵּב נִחְלָהּ מִמִּטָּה לְמִטָּה אַחֵר בִּי אִישׁ בְּנִחְלֹתוֹ יִדְבְּקוּ מִטּוֹת בָּנֵי יִשְׂרָאֵל;

במדבר לו ט

ⓘ

הגהות הב"ח

(א) ב'ו' ומנא בסיבת הבעל ולא תסוב כל"ל ומציות תניא בסיבת הבן נמחק: (ב) רשב"ם ד"ה אי הכי וכו' ויזין דלא חייש שמעינן מניה: (ג) תוב' ד"ה ה"ג ר"ת וכו' ממטה למטה בסיבת הבעל כל"ל ומציות אחר הרי נמחק וכו"צ כך הלא גירסת ר"ת תניא בסיבת הבן תניא בסיבת הבעל תניא בסיבת תניא בסיבת נחלה בסיבת הבן ולא תסוב נחלה ממטה וכו' תניא בסיבת הבעל ולא תסוב נחלה לצני ישראל ממטה למטה בסיבת הבעל הכחוז מדבר אתה אומר כי נשואי אומר לא תסוב נחלה ממטה למטה אחר הרי בסיבת הבעל הכחוז מדבר:

ⓘ

מוסף תוספות

א. מדכתיב למטה אחר וכדמפרש לה תלמודא ואילו. שם. ב. כי ללמד סתום מהמפורש. רמב"א. אבל בהסבת הבן לא קפיד רחמנא דירך אמו הוא. רמב"ן. שאין ירושת הבן נחשבת כעקירה. רשב"א. ג. ובצנין בגמ' דכו"ע מיהת ממטה למטה אחר בהסבת הבעל הכתוב מדבר כלומר דבהך פסוקא פשיטא להו טפי, ובאידך לא פשיטא להו אי בהסבת הבן אי בהסבת הבעל לברייתא קמיתא וכו"ש לבתרייתא. רמב"ן.